

*Demeter Pál*

## Kiss András kiállítására

*„Az én hazámnak ajánlom szolgálatom,  
Fotózáshoz a teremtő fényt használom.  
Fény nélkül nincs élet, munka se hatalom;  
Örülök én, hogy fény kísér az utamon!”*

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Fotózást Kedvelők!

Az előbbi sorokat olvashatjuk azon a meghívón, amely Kiss András aranykoszorus fényképész-mester és fotóművész kiállítására invitál bennünket. Úgy gondolom, hogy ez a négy sor jól jellemzi Kiss András egész életútját.

Azt írja magáról egy könyvében, hogy „Viharban születtem”. Valóban születésekor hatalmas vihar tombolt Tószegen. Ez a vihar megsemmisítette az udvaron álló vén diófát, ugyanakkor tanúja volt egy új élet születésének, melyet egy gyermeksíráss jelezte; világra jött a kis András, „egy kopasz, szürke kis veréb”, ahogy ő jellemezte magát.

Ekkor 1930-at írtunk, és ez a dátum jelzi, hogy a kis jövevényre meglehetősen küzdelmes élet vár. Sikerült átvészelnie a háború előtti nehéz éveket, túlélnie a háborút.

1945 tavaszán olyan dolog történt velem, ami meghatározta az egész életét. Egy katonától vásárolt egy fényképezőgépet. Nem pénzért, hisz a háború végén a pengőnek nem volt komoly vásárlóértéke, és egyre inkább előtérbe került a cserekereskedelem. Az üzlet mindkettejük öröme megkötött, és a fényképezőgép 1 liter pálinkáért gazdát cserélt. Úgy gondolom, hogy az üzlettel az akkori 15 éves fiatalember járt jobban, mivel a gép még ma is megvan.

A vásárlás után életelemévé vált a fényképezés. Első tanítója PESTY László jászkarajenői fényképész volt, aki nemcsak a szakma alapjait tanította meg, hanem azt is elhitette a sokféle érdeklődésű fiatalemberrel, hogy neki a fényképezés az igazi hivatása, a jövője. A szakmai fejlődés érdekében egyre komolyabb feladatot bízott rá. Önállóan készített igazolványképeket. Fotótechnikai érdekességként említtem meg, hogy a másolókeretbe helyezett negatívot és a másolópapírt petróleumlámpa fényével világította meg.

19 éves korában tett egy kitérőt, bevonult ejtőernyős katonának. A bizalmatlanság és a torz nézetek miatt az elit eje. zászlóalj feloszlása után a pécsi Dózsa Gy. Gyalogos Tiszti Iskolára került. Az iskola elvégzése után büszkén öltötte magára a tiszti egyenruhát, hogy szolgálhassa – mint írja – „a szent Magyar Hazát”, szemei előtt Arany János szavai:

„Vess számot erőddel s a legjavát....hazádnak szenteljed.”

Különböző beosztásaiban becsülettel, kiválóan látta el feladatait. Az eredmények nem maradtak el, komoly sikereket ért el századával. Legnagyobb és a mai napig emlékeiben visszatérő sikerének tartja, hogy 90%-ban analfabéta katonáival a 3 hónapos kiképzés alatt megismertette a betűvetést, és minden katona le tudta írni a nevét.

Visszakerülve a tiszti iskolára, az iskolai újság fotóriportere lett. Sokféle fotós-munkát végzett, katonai riportok, színházi fotók, híres emberek fotói (Lissák Kálmán professzor, Losonczi Pál) jelzik munkáját. Közben fényképészvizsgát tett.

Az '50-es évek politikai gyakorlata ellenérzéseket váltott ki benne, és hosszas tépelődés után beadta leszerelési kérelmét. A polgári életbe történt visszatérése után Kunszentmártonban kiváltotta az iparendedélyt.

1957-ben minőségi változás állt be életében, melynek felemelő hatását a mai nap is érzi. Megnősült, felesége Balla Erzsébet hű társa a hosszú évek során. Erzsike zenei pályára készült, de rajta kívül álló okok miatt:

„.....meg nem valósult ifjú álmait,

A fotózás pótolta tán egy kicsit.

Így lett ő fotós, zongoraművész helyett,

Melyben művészi rangot ő kiérdemelt.”

Ír Kis András egyik versében, a felesége pályamódosításáról. Így vált férje teljes jogú társává, mert ő is aranykoszorús fényképész és fotóművész lett. Az azóta eltelt években hűséges és erős támaszai voltak egymásnak.

Természetes, hogy ilyen szülői háttérrel 2 fiuk is megtanult fényképezni. Sőt kisebbik fiuk, Zsolt ma is fotózik, és vezeti a családi üzletet. Az unokák is megtanulták a mesterséget, és 2006-ban a Kecskeméti Tavaszi Fesztivál egyik leglátogatottabb programja volt a „Generációk Fotókiállítása” tárlat, melyen a két nagyszülő és a négy unoka képeit láthatta a közönség. Gyakorló nagyszülőként és fotósként úgy gondolom, hogy ettől nagyobb öröm és büszkeség nem érhet egy fotós. Ez többet ér minden díjnál és kitüntetésnél.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Amikor Kiss András munkájáról beszélünk, a dolgot három oldalról is megközelíthetjük.

1. A fényképezőmester Kiss András,

2. A fotóművész Kiss András,

3. A költő Kiss András

Az első kettő megközelítést vállalom, de a harmadikat meghagyom a tőlem ehhez jobban értőknek.

Mint fényképezőmester mindig minőségi munkára törekedett. Ezzel tartozott

saját magának és megrendelőinek. A „Kiss Fotó” műtermet 1957-ben alapította Kunszentmártonban, majd egy rövid kocséri kitérő után Nagykőrös következett, és végül Kecskeméten nyitott műtermet. A műtermi munkák mellett fényképezett a Pest Megyei Újság számára.

Közben törekedett a jobb és jobb minőség elérésére. Bátran alkalmazta a fotó-technika terén megjelent újdonságokat. Az országban az MTI után ő alkalmazott a hagyományos lámpák helyett villanófényt. Egy pillanatra visszautalok a kezdetekre, amikor petróleumlámpát használt.

Elsők között üzemeltetett színes labort. Kelet-európai viszonylatban a Kiss műtermében elsőként alkalmaztak lézerfényvel működő printert. Hobbyból épített magának egy műszaki-műtermi fényképezőgépet. Az akkoriban megvásárolható gépekkel nem volt megelégedve, mert szerinte a fényképezőgépet nem azok tervezik, akik használják. A megmunkálendő darabokat táskában hordta az esztergályoshoz. A harmonikás kihuzatot ő maga készítette egy 90 éves idős mester útmutatásai alapján.

Két évig tartó munka után elkészült a gép, melyet 1985-ig használt sok-sok felvételt készítve. Jelentős gyűjteménye van régi fényképezőgépekből. Természetesen a gyűjteményben van az első gépe. Birtokol egy jubileumi Leicát, melyből 200 db készült. Boldog tulajdonosa egy Dulovits féle Duflex gépnek. Ez a gép a magyar gyűjtők álma, az ára 3500 Ft volt, amikor megvásárolta. Ekkor Kiss hadnagya fizetése 1350 Ft volt.

A fotóművész Kiss András a tőle megszokott precizitással dolgozik. Egy újságíró azt firtatta, hogy a fotózás melyik műfaja áll hozzá közel. A válaszában elmondta, hogy szerinte a világon minden méltó és alkalmas a megörökítésre. Megörökítés, ezt a szót használta a fényképezés szinonimájaként. Ez a kifejezés tömören összefoglalja a fotózás lényegét. Az exponálás egy pillanatot búcsúztat: a jelenből az exponáló gomb megnyomásakor múlt lesz. Feladatunk, hogy a múlt anyagi megjelenítőjét, a fényképet megőrizzük, akár egy kiállítás formájában.

Legkedvesebb műfajának azonban a portrézást tartja. A jó portré szerinte nem csak a személy legelőnyösebb arcát mutatja, hanem a személyiségéről is közöl velünk valamit. A jó portré nem azonos az arcképpel, amire mindannyian rájövünk, ha megnézzük a személyiigazolvány- vagy útleveleképünket. Gárdonyi Géza, aki lelkes fényképező volt, szintén utal erre egy kis humoros kis versikében:

„Fényképész úr, e kép nem jó,  
bár az arca ugyanaz:  
így is bájos angyalfej ez,  
de hideg, mint a viasz.  
Fényképész úr, ha látná őt  
úgy magunk közt... kedvesen...  
depersze az ön gépére  
hogyan nézzen szerelmesen!?”

Legtöbb portréja fekete-fehér, számára ez jelenti a művészetet. A színeket csak akkor használja, ha azok hozzátesznek a mondanivalóhoz.

Egy mondás szerint „a színes képek megmutatják a ruha színét, a fekete-fehér képek pedig a lelkünk színeit”. Nagyon sok igényes és művészi portrét készített az egyszerű emberekről, művészekről, hírességekről. A jelen kiállításon is láthatunk néhányat.

A kiállítás másik nagyobb blokkját képezik a sportfotók. A „*Légstop*” fotója emlékeztet bennünket a régi idők focijára, annak mozgalmasságára, dinamikájára. A labdát „lestoppoló” játékos szinte „kirobban” a társai közül, életet adva a képnek. Az elmosott háttér fokozza ezt a hatást. A „*Találat*” című képe ezt a dinamizmust, robbanékonyságot mutatja, szinte sajnáljuk a piros mezű versenyzőt, hogy belezaladt ebbe a nagy ütésbe, ami számára KO-t jelentette.

„Az emberi test szépségének és a lélek nemességének egyidejű kifejezése az ábrázoló művészetek legkiemelkedettebb és legérdekesebb célkitűzése”. Disdéri francia fotográfustól származnak, e gondolatok 1862-ből. E gondolat jegyében mutat be nekünk a művész néhány aktot. A képek szépek, visszafogottak, ugyanakkor izgalmasak.

Első önálló kiállítása 1954-ben volt Pécsen. Ezt követte a maival együtt 27 önálló tárlat. Részt vett 111 meghívásos pályázaton, melyeken 22 díjjal ismerték el művészetét. Külföldön, Erdélyben, Finnországban, Németországban és Törökországban csodálhatták képeit.

Munkásságát számos elismerés jelzi. Aranykoszorús fényképész, a MAFOSZ kitüntettje, a Nemzetközi Fotóművész Szövetség (FIAP) fotóművésze, Aranydiplomás fotóművész. „*Kecskemét Közművelődésért*” díj kitüntettje. A „*Toll és ecset*” alkotódíj tulajdonosa.

Szereti nagyméretű képeken bemutatni képeit, mint ahogy itt is láthatjuk. Szinte kicsinek tűnik a terem a képek teljes élvezetéhez. Nagykőrös 600 éves ünnepégen 100 × 160 cm-es óriásképeken mutatta be művészetét. Jelenleg is több mint 100 képe van kiállítható állapotban.

Végezetül azt mondhatom, hogy egy olyan embert ismerhettünk meg Kiss András személyében, aki élete során megvívta a maga harcát. Egy-egy mélypont, 30 műtét után képes volt felállni és újrakezdeni. Mindezt tette egy hű feleség, szerető gyermekek és unokák támogatásával.

Mert és tudott újítani, hisz 70 évesen sajátította el a digitális fényképezés és képfeldolgozás fogásait.

Egy kiállításán 2002-ben az alábbi sorokat írták a vendégkönyvbe: „A képek gyönyörűek! Derűt, finom iróniát, szociális és ökológiai érzékenységet, műszaki és művészi látásmódot tükröz ez a kiállítás. Ez a gyönyörű kiállítás bizonyítéka annak, hogy 45 évvel ezelőtt jól döntöttem, amikor a mester képességeit felismerve, kiadtam részére az iparendélyt.” (Imre Antal)

Kérem Önöket, hogy tekintsék meg a kiállítást, és közben kísérje Önöket unokája, Kiss Gergő rövid verses összegzése nagyapjáról.

### „Nagyapámnak

Nagyapám Ő, aki fotografál,  
Úgy hívják, hogy Kiss András,  
Egész életében csak fotózik,  
Nyakában a gépe mindig ott lógózik.

Mindennap új csodára ébred,  
Így nem lesz semmi titka  
Majd a világmindenségnek.

A lehetlent is  
Szabad lesz remélni,  
Meglátod majd,  
Milyen érdemes lesz élni.”

Hölgyeim és uraim! Köszöntsük Kiss Andrást!

*(Elhangzott 2017. május 12-én Egerben, a Bródy Sándor Könyvtárban)*